

УДК 336.67:336.63

JEL Classification Code: M 141

Підлісна О.А.

*кандидат технічних наук, доцент кафедри економіки та підприємства
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Саліх Х. М. А.

*студент ФММ, Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У статті виконано теоретичний аналіз економічної сутності прибутковості підприємств у сучасних умовах господарювання. Показано, що поняття прибутку в міру розвитку економічної теорії постійно змінювалося і ускладнювалося. Аналіз сучасної економічної літератури також свідчить про відсутність єдиного розуміння поняття прибутку.

В умовах ринкових відносин головним критерієм оцінки ефективності діяльності будь-якого підприємства є його прибутковість і рентабельність. Зазначено, що практика зарубіжних підприємств збагачена багатьма методиками аналізу фінансових результатів і формує систему додаткових показників оцінки прибутковості підприємств, таких як номінальний прибуток, реальний прибуток, мінімальний прибуток, недоотриманий прибуток а також потік готівки, валове і чисте самофінансування. В умовах швидкого розвитку науки і технологій, автоматизації та контролю процесу, поширення Internet технологій сформована нова система інструментів, які на різних етапах розвитку світової економіки дозволяють отримувати прибуток за навіть несприятливих зовнішніх умов

У роботі визначено фактори впливу на прибутковість підприємств та обґрунтовано управління ними з використанням факторної моделі розвитку. Визначено заходи для підвищення рівня прибутковості підприємств та послідовність їх впровадження.

Ключові слова: прибуток; прибутковість підприємства; фактори впливу на прибутковість підприємства; заходи підвищення прибутковості підприємства.

Постановка проблеми. В умовах активних змін ринкового середовища зростає відповідальність і самостійність організацій в прийнятті та реалізації рішень з метою забезпечення ефективності їх діяльності. Ефективність різних напрямків діяльності організації (виробничої, інноваційної, фінансової, маркетингової та ін.) виражається в конкретних фінансових результатах. Загальним з даних результатів є прибуток, саме він забезпечує різнобічний розвиток організації. Облік фінансових результатів дозволяє відобразити зміни у власному капіталі підприємства, організації, установи в результаті фінансово-господарської діяльності за певний відрізок часу.

У зв'язку з цим особливу увагу в процесі своєї діяльності підприємствам необхідно приділяти визначенню власного фінансового результату, що вимагає повного врахування всіх факторних ознак, що впливають на формування прибутку. Тому кожному суб'єкту доцільно проводити глибокий аналіз джерел, методів формування прибутку і застосовувати сучасні методи управління ним для визначення обґрунтованого і ефективного рішення з максимізації прибутку.

Для оцінки ефективності діяльності будь-якого підприємства застосовують такі критерії, як прибутковість і рентабельність. Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, характеризують підсумкові результати господарювання, тому що їх величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами. Наукова думка намагається знайти сучасні інструменти оцінки прибутковості підприємства, які б базувалися на оперативності, зручності застосування, прийнятному «інтерфейсі» і глибокому розкритті сутності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прибуток є показником, що характеризує абсолютну ефективність діяльності організації. Зростання прибутку створює фінансову базу для самофінансування, розширеного відтворення, рішення проблем соціально-економічного розвитку організації і матеріального заохочення персоналу. Аналіз сучасної економічної літератури свідчить про відсутність єдиного розуміння поняття прибутку. Так О.О. Третьякова формує традиційне розуміння прибутку як перевищення доходів від продажу товарів і послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів і послуг. Н.Б. Клишевич, Г.В. Савицька, Н.Н. Селезнева притримуються думки, що це певна частина чистого доходу, а Д.С. Моляков визначає прибуток як грошовий вираз частини вартості додаткового продукту. Такі різні підходи до прибутку формують різні методи оцінки прибутковості підприємства.

Прибутковості підприємства приділяється значна увага з боку Міністерства фінансів України, Міністерства економіки, що знаходить своє відображення у законах, постановах та інструкціях. У вирішенні питання велику участь приймають науковці, такі як Бланк І.А., Кодацький В.П., Бондар Н.М., Семенов Г.А., Шлійко А.В., Пасічник В.Г., Манів З.О., Луцький І.М., Гетьман О.О., Блонська В.І., Васильців Т.Г., Гринкевич С.С. та ін.

Метою статті є дослідження особливостей формування та аналізу прибутковості підприємства в сучасних умовах господарювання. А також визначення сучасних методів управління нею.

Для досягнення поставленої мети були виконані наступні завдання: розкрито теоретичні аспекти прибутковості, її значення і основні показників оцінки; досліджено світовий досвід оцінки та управління прибутковістю; систематизовано сучасні методи управління прибутковістю.

Методологія дослідження. Методологічною основою проведеного дослідження стали фундаментальні положення економічної теорії, праці відомих вчених з економічних та організаційних проблем забезпечення прибутковості підприємств. В процесі розгляду поставлених питань було застосовано історичний та логічний методи, які використовувалися для дослідження еволюції проблеми та послідовності її вирішення. Абстрактно – логічний метод полягав в теоретичному узагальненні та побудові логіко-структурних схем.

Результати дослідження. Результативним елементом прибутковості підприємства є маса і норма прибутку, які становлять потужний важіль динамічного розвитку виробництва. Дослідження показали, що проблематика прибутковості підприємства охоплює питання виникнення прибутку в процесі

виробництва, його формування у сфері обміну і розподілу та використання для нагромадження капіталу (капіталізації прибутку).

Значний теоретичний та практичний внесок у забезпечення і підвищення прибутковості (ефективності) підприємств здійснено у наукових працях І. Бланка, А. Беркути, О. Данілова, С. Жданова, А. Заїнчковського, А. Кобець, С. Мочерного, Т. Мостенської, Л. Олейнікової, С. Салиги, Ю. Субботович, Р. Слав'юк, О. Федоровної та ін. Проте в більшості робіт цих вчених досліджуються загальні тенденції формування прибуткового виробництва, всі автори сходяться до висновку: щоб з'ясувати сутність прибутковості підприємства необхідно отриманий прибуток порівняти зі здійсненими витратами [4]. Пропонуються організаційні заходи управління прибутковістю (ефективністю) з використанням стандартного набору інструментів, важелів, механізмів, системних однотипних підходів, а також вирішення питань забезпечення та підвищення ефективності без урахування особливостей та галузевої специфіки економічної діяльності, що в окремих випадках призводить до зворотного результату і позначається на економічних показниках господарської діяльності підприємств [3].

Наукові розробки даної проблеми вітчизняними та зарубіжними вченими спрямовані переважно на питання прибутковості підприємств як результату, а не як процесу. Недостатньо наукових досліджень, в яких комплексно було б розглянуто організаційно-економічне забезпечення прибутковості підприємств. Зокрема, обґрунтування передумов формування та комплексу організаційно-економічних заходів забезпечення прибутковості промислових об'єднань, комплексних і масових виробництв з їх реструктуризацією відповідно до ринкового запиту, раціоналізації витрат і ціноутворення. Тому, для розв'язання цієї комплексної проблеми, необхідна прогностична оцінка впливу запропонованих заходів на забезпечення прибутковості.

В результаті систематизації наявних наукових напрацювань у роботі систематизовано основні фактори, які впливають на прибутковість підприємства. Загалом фактори впливу поділяються на макроекономічні (політична ситуація, правове регулювання, економічний стан, рівень конкуренції, сфера та галузь діяльності підприємства, очікування населення; екологічний стан, науково-технічний рівень розвитку) та мікроекономічні (стані об'єктів нерухомості підприємства, ступені забезпечення підприємства необхідною матеріально-технічною базою, рівні компетенції та кваліфікації персоналу, вибір режиму роботи, наявність стратегії підприємства, собівартість продукції, маркетингова політика).

Аналіз сучасних підходів до управління прибутковістю показав, що найбільш комплексним є підхід, заснований на забезпеченні безперервності визначення факторів та усунення їх негативного впливу [2]. Згідно моделі та для досягнення поставленої мети запропоновано використовувати шість логічних та послідовних кроків (рис. 1). Саме тому, для підвищення рівня прибутковості підприємств застосовують організаційні (удосконалення виробничої структури, удосконалення організаційної структури управління, диверсифікація виробництва, реструктуризація виробництва тощо), технічні (оновлення техніко-технологічної бази, переозброєння виробництва, вдосконалення виробів, що

виробляється), економічні важелі та стимули (удосконалення тарифної системи, форми і системи оплати праці, прискорення обігу оборотних коштів тощо) саме у визначеному порядку.

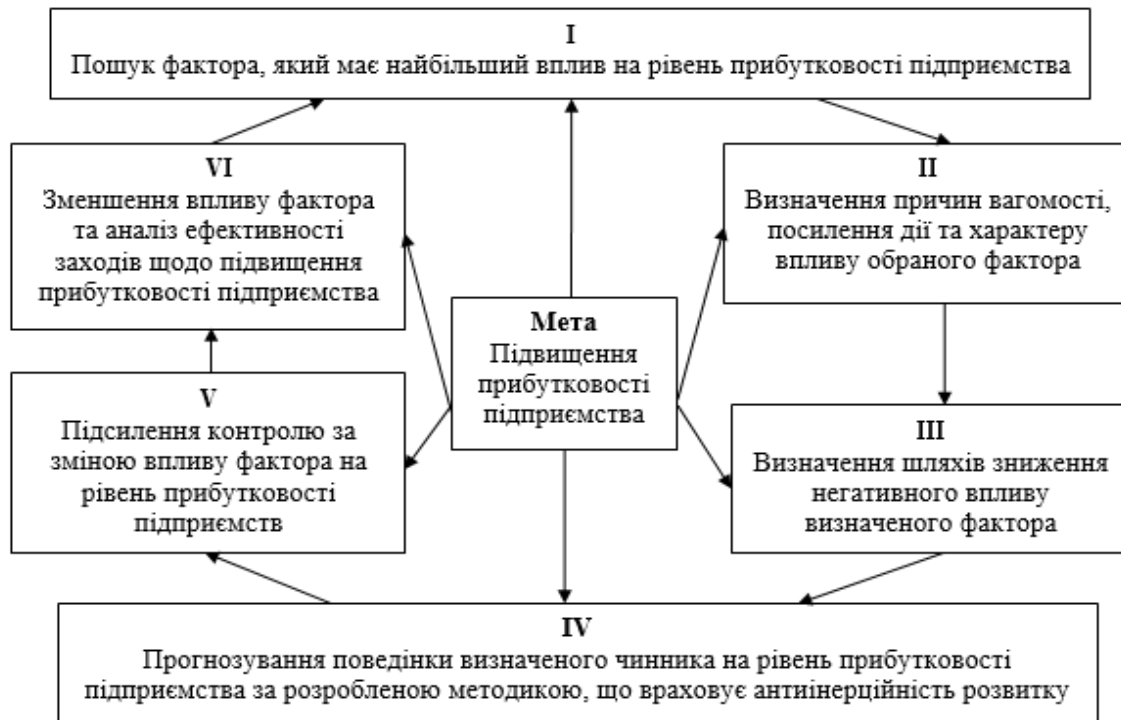

Рисунок 1 – Антиінерційна факторна модель розвитку прибутковості підприємства[2]

Поширеним серед зарубіжних підприємств є аналіз фінансових результатів за допомогою розрахунку та інтерпретації (через індикатори рентабельності) показників прибутку. Сам же прибуток віднесено до частини власного капіталу, відображає його приріст протягом певного часу. Практика зарубіжних підприємств вказує на комплекс методів аналізу фінансових результатів. Дана тенденція обумовлена, по-перше, відсутністю загальноприйнятого підходу до економічної суті поняття «фінансові результати», по-друге, різноманітністю поставлених компаніями цілей, а також цілим рядом факторів, пов'язаних з інформацією, часом і технічною стороною забезпечення діяльності підприємства (табл.1).

В умовах швидкого розвитку науки і технологій сучасні методи оцінки прибутковості дозволяють формувати позитивний напрям її розвитку навіть несприятливих зовнішніх умов. Дослідження показали, що всі інструменти процесу управління прибутком можна систематизувати в кілька функціональних груп: системи управління витратами, системи управління запасами, системи процесу перебудови організації, системи управління сучасним виробництвом, інтегровані системи управління і система збалансованих показників.. В ході виконання наукової роботи авторами встановлено, що всі системи управління поставками, виробництвом і реалізацією на підприємствах спрямовані на підвищення не тільки ефективності, але і прибутковості.

Таким чином, рекомендується використовувати системи досягнення зростання прибутковості за рахунок поліпшення не однієї функціональної

складової, а всіх процесів підприємства. Для забезпечення постійного зростання прибутковості слід проводити пошук невикористаних можливостей (резервів) її підвищення шляхом виконання систематичного аналізу на всіх стадіях виробництва та реалізації продукції.

Таблиця 1 – Система показників прибутку, відображена у звітах про прибутки і збитки окремих зарубіжних країн та фінансову звітність по МСФЗ [5,с.40,97]

Найменування документа	Перелік показників прибутку
Звіт про прибутки і збитки Німеччини	валовий показник діяльності, інші прибутки від господарської діяльності, прибуток від господарської діяльності, прибуток від фінансової діяльності, прибуток від звичайних операцій, прибуток від надзвичайних операцій, прибуток за рік
Звіт про прибутки і збитки Франції	валова додана вартість; валова експлуатаційна прибуток; експлуатаційна прибуток; поточний прибуток; чистий прибуток
Звіт про прибутки і збитки Чехії	валовий прибуток; прибуток від реалізації; прибуток від виробничої діяльності; валовий прибуток від економічної діяльності; непередбачені прибутки; чистий прибуток
Звітність по МСФЗ	валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності, прибуток до оподаткування, прибуток за рік, базова і розбавлений прибуток на акцію

Висновки. Отже, прибутковість – показник спроможності отримання суб'єктом господарювання прибутку у часі від інвестування фінансових та інших видів ресурсів в організаційну, технічну і економічну діяльність. Прибутковість є критерієм ефективності господарювання, тотожним за економічним змістом показнику рентабельності, комплексно характеризує ефективність діяльності підприємства, вимірює цю ефективність з різних позицій відповідно до інтересів суб'єкта господарювання. Основними функціональними групами інструментів управління прибутковістю виділено системи управління витратами, системи управління запасами, системи перебудови організації, інтегровані (комбіновані) системи управління і система збалансованих показників.

Таким чином, суб'єкту господарювання необхідно формувати власну комплексну систему управління його прибутковістю і оцінювати вплив кожної складової на кінцевий результат через специфічні коефіцієнти.

Список використаних джерел

1. Дзюбенко Л. М (2000) Методологічні особливості планування прибутковості підприємства, *Проблеми формування ринкової економіки: Міжвідомчий науковий збірник*, № 8, С. 135—139.
2. Омельченко К. Ю. (2007) Фактори, що впливають на величину прибутку виробничих підприємств *Наук. праці Нац. ун-ту харч. технологій*, № 20, С. 93–94.
3. Огійчук М. Ф. (2009) Суть прибутку та підходи до методики його визначення. *Економіка АПК*, № 6, С. 31–45.
4. Гудак В.В. (2011) Організаційно-економічний механізм забезпечення дохідності сільськогосподарського виробництва: суть та особливості. *Сталий розвиток економіки*, № 2, С. 73-77.

5. Жарикова Л. А. (2008) Бухгалтерский учёт зарубежных странах : учеб. пособие. Тамбов: Тамб. гос. техн. ун-т.

Подлесная Е. А.

*Доцент кафедры экономики и предпринимательства, кандидат технических наук
КПИ им. Игоря Сикорского*

Салих Х.М.А.

студентка ФММ, КПИ им. Игоря Сикорского

УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье выполнен теоретический анализ экономического смысла понятия прибыльности предприятия в современных условиях хозяйствования.

Показано, что содержание понятия прибыли по мере развития экономической теории постоянно изменяется и усложняется. Анализ современной экономической литературы также указывает на отсутствие единого понимания термина прибыли.

В условиях рыночных отношений основным критерием оценки эффективности деятельности любого предприятия есть его прибыльность и рентабельность. Определено, что практика зарубежных предприятий обогащена многими методиками анализа финансовых результатов и формирует систему дополнительных показателей оценки прибыльности предприятий, таких как номинальная прибыль, реальная прибыль, минимальная прибыль, недополученная прибыль, а также поток наличности, валовое и чистое самофинансирование. В условиях быстрого развития науки и технологий, автоматизации и контроля процесса, расширения Internet-технологий создана новая система инструментов, которые на различных этапах развития мировой экономики позволяют получать прибыль даже в неблагоприятных условиях внешней среды хозяйствования.

В работе определены факторы влияния на прибыльность предприятия и обоснован управление ими с использованием факторной модели развития. Определены мероприятия для повышения уровня прибыльности предприятий та последовательность их осуществления.

Ключевые слова: прибыль; прибыльность предприятия; факторы влияния на прибыльность предприятия; мероприятия повышения прибыльности предприятия.

Pidlisna O. A.

*Associated Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship,
Ph.D of Engineering, Igor Sikorsky Kyiv Politechnic Institute*

Salih H.M.

Student FMM, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

PROFITABILITY MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

The article contains a theoretical analysis of the economic meaning of the concept of enterprise profitability in modern economic conditions. In articles are shown that the development of economic theory leads to a change in the content of the concept of profit. An analysis of modern economic literature also indicates a lack of a common understanding of the term profit.

In markets condition profitability and profitability - the main criteria for evaluating the performance of any enterprise. Foreign enterprises use other methods for analyzing financial results. They are formed system of additional indicators for assessing the profitability of enterprises. These include nominal profit, real profit, minimum profit, lost profit, cash flow, gross and net self-financing. In terms of the online environment, we have been created a new system of tools. It allows making a profit in adverse environmental conditions of the economy.

The paper identifies factors influencing the profitability of the enterprise and justifies their management. Identified measures to improve the level of profitability of enterprises and the sequence of their implementation.

Key words: profit; profitability of the enterprise; factors influencing the profitability of the enterprise; measures to improve the profitability of the enterprise.

Підлісна О.А.
fmm_di@kpi.ua
Саліх Х. М. А.
hawarxansi1987@gmail.com